KOMISIA EURÓPSKYCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 22.7.2009
KOM(2009) 385 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE RADE

Situácia na trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami v roku 2009

{SEK(2009) 1050}

OZNÁMENIE KOMISIE RADE

Situácia na trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami v roku 2009

MANDÁT:

V záveroch júnovej Európskej rady sa uvádza: „Európska rada diskutovala o súčasnej situácii na trhu s mliekom. Vyzvala Komisiu, aby v priebehu budúcich dvoch mesiacov predložila hĺbkovú analýzu tohto trhu vrátane možných opatrení na jeho stabilizáciu a prihliadala pritom na výsledok preskúmania stavu reformy SPP."

KONTEXT:

Za posledných 12 mesiacov sa situácia na trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami výrazne zhoršila. Po náraste cien v roku 2007 a vysokých cenách potravín vo všeobecnosti ceny markantne klesli, čo zasiahlo príjmy výrobcov mlieka a mliečnych výrobkov. Ceny za mlieko dodané do mliekarní sa znížili z 30 – 40 c/l na vážený priemer EÚ-27 vo výške 24 c/l a u mnohých výrobcov predstavovali 20 – 21 c/l alebo menej. Táto situácia vyvolala medzi poľnohospodármi vyrábajúcimi mlieko a mliečne výrobky značný nepokoj a viedla k mnohým demonštráciám.

1. ÚVOD

Toto oznámenie opisuje postup reformy odvetvia mlieka a mliečnych výrobkov až po preskúmanie stavu SPP, keďže Európska rada stanovila, že výsledky tohto preskúmania budú predstavovať základ pre preskúmanie ďalších opatrení. Oznámenie obsahuje analýzu situácie na trhu EÚ a na medzinárodnom trhu, zhrnutie opatrení Komisie na podporu trhu, ďalšie nástroje dostupné Komisii a členským štátom na základe existujúcich právnych predpisov a možnosti ďalších opatrení a diskusie. Sprevádza ho pracovný dokument útvarov Komisie poskytujúci ďalšie podrobnosti.

2. REFORMNÝ PROCES

2.1. Agenda 2000 a reforma SPP z roku 2003

Cieľom reformy odvetvia mlieka a mliečnych výrobkov bolo vo všeobecnosti v súlade s reformou SPP viac orientovať výrobu na trh. Preto boli opätovne vymedzené intervenčné opatrenia a postupne sa zaviedli nižšie intervenčné ceny. Ako kompenzácia sa medzi poľnohospodárov vyrábajúcich mlieko a mliečne výrobky rozdelila suma 5 miliárd EUR, ktorá predstavovala priamu podporu ich príjmov spojenú s výrobou. Táto pomoc je v súčasnosti plne oddelená a je podmienená dodržiavaním noriem v oblasti verejného zdravia, zdravia zvierat a životného prostredia (krížové plnenie). Takisto množstvá kúpené za intervenčné ceny (nákup trhových prebytkov Spoločenstvom za pevné ceny) boli obmedzené na 30 000 ton masla a 109 000 ton sušeného odstredeného mlieka ročne. Komisia však môže pokračovať v nákupe väčšieho množstva za intervenčné ceny, ak si to situácia na trhu bude

vyžadovať. Naposledy sa mliečne kvóty zvýšili o 1,5 % a boli predĺžené do 31. marca 2015 (v prípade niektorých členských štátov je toto percento vyššie a lehota kratšia).

Všetky tieto opatrenia boli zamerané na podporu väčšej konkurencieschopnosti a pomoc výrobcom mlieka a mliečnych výrobkov, aby sa pripravili na budúce výzvy na medzinárodnej scéne, a zároveň na poskytnutie podpory príjmov prostredníctvom priamych platieb.

2.2. Preskúmanie stavu SPP

V nadväznosti na oznámenie Komisie o preskúmaní stavu SPP a v očakávaní konečných rozhodnutí týkajúcich sa tohto preskúmania bol v Rade vyvíjaný silný tlak na zvýšenie výrobných možností. Výsledkom bolo zvýšenie kvót o 2 %. Výsledok preskúmania stavu SPP potvrdil logiku reforiem uskutočňovaných od roku 1992. Platnosť kvót sa skončí v roku 2015. Na zabezpečenie kontrolovaného a postupného rušenia sa kvóty zvyšujú o 1 % každý rok od roku 2009 do roku 2013, pričom sa vykonáva dodatočné opatrenie (zníženie korekcie obsahu tuku), ktorým sa ďalej zvyšuje výrobný potenciál. V ideálnom prípade by sa mal hladký prechod zabezpečiť postupným znižovaním hodnoty kvót, aby do apríla 2015 dosiahli nulovú hodnotu. Vo viacerých členských štátoch, ktorých výroba je pod úrovňou ich kvót, je už táto hodnota nízka alebo sa blíži k nule. Okrem toho sa v rámci druhého piliera SPP za ďalšiu prioritnú tému označila „reštrukturalizácia odvetvia mlieka a mliečnych výrobkov“. Toto členským štátom umožňuje využívať ďalšie finančné prostriedky pochádzajúce z modulácie na podporu poľnohospodárov vyrábajúcich mlieko a mliečne výrobky, aby sa pripravili na skončenie kvót.

Nakoniec sa dohodlo, že by Komisia mala predložiť dve správy o trhu pred decembrom 2010 a decembrom 2012 s cieľom zistiť, či sú na zabezpečenie hladkého prechodu potrebné ďalšie opatrenia, bez toho, aby sa spochybnilo postupné rušenie systému kvót.

3. SITUÁCIA NA TRHU

3.1. Situácia na trhu do júla 2009

Výroba mlieka v EÚ sa nezvýšila v dôsledku rôznych zvýšení kvót. Odhaduje sa, že do 31. marca 2009 bola celková výroba mlieka 4,2 % pod úrovňou celkovej kvóty. Dopyt sa však na trhu EÚ ako aj na svetovom trhu znížil. Pokles dopytu v EÚ mal predovšetkým vplyv na akostné výrobky ako sú syry, čo má mimoriadny význam, keďže vyše 40 % mlieka v EÚ sa spracováva na syr.

Svetový trh ukazuje vysokú úroveň volatility v dôsledku skutočnosti, že obchodované množstvá sú v porovnaní s celkovou výrobou a spotrebou nízke. Ceny na svetových trhoch sa značne znížili v dôsledku kombinácie zvýšenia výroby ostatnými dodávateľmi (Nový Zéland, Austrália, Argentína, Brazília a donedávna aj USA) a poklesu celkového dopytu vyplývajúceho z hospodárskej krízy.

Zníženie dopytu v EÚ a zrútenie cien na svetových trhoch mali priamy vplyv na trhové ceny EÚ. V dôsledku toho ceny mlieka klesli na 21 c/l a v niektorých členských štátoch dokonca nižšie (ďalšie podrobnosti pozri v pracovnom dokumente útvarov Komisie).

3.2. Ceny v EÚ

V roku 2007 svetové trhové ceny podstatne vzrástli nad intervenčnú úroveň EÚ a ceny v EÚ sa zvýšili zároveň s nimi. V druhej polovici roku 2008 sa svetové trhové ceny znížili pod intervenčnú úroveň EÚ a ceny v EÚ sa znížili zároveň s nimi, k čomu prispel aj slabý americký dolár. Komisia uplatnila podporné opatrenia, ktoré zabránili tomu, aby ceny v EÚ klesli ešte nižšie.

Priemerné ceny surového mlieka v EÚ boli vždy o niečo vyššie ako podporná cena ekvivalentu mlieka pre mlieko, pozri graf uvedený nižšie. Zníženie intervenčnej úrovne malo po reforme z roku 2003 malý vplyv a ceny sa v rokoch 2007 a 2008 značne zvýšili. Súčasný nižší dopyt však spôsobil trhovú nerovnováhu a ceny sa priblížili k podpornej cene ekvivalentu mlieka, ktorá je omnoho nižšia ako pred reformou z roku 2003.

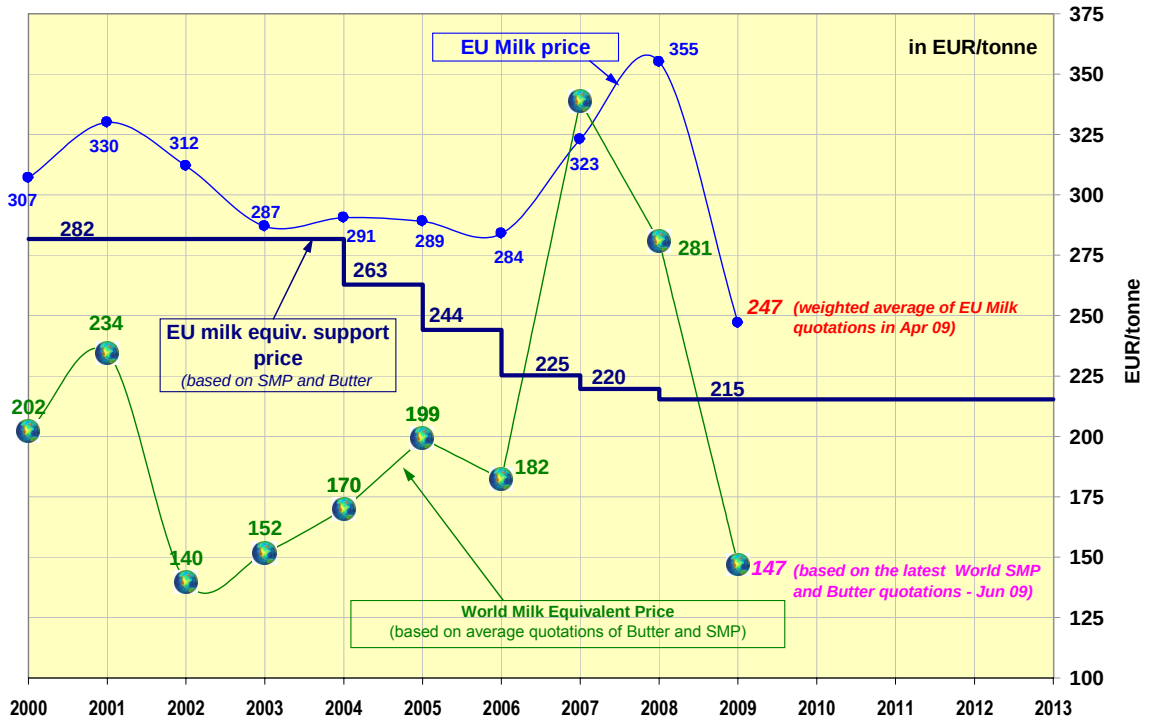

Pri súčasnej priemernej cene mlieka v EÚ približne 24 c/l, ktorá je v jednotlivých štátoch značne odlišná (podrobnosti o vnútroštátnych cenách pozri v pracovnom dokumente útvarov Komisie), poľnohospodári ešte pokrývajú svoje variabilné náklady. Keďže krmivá, hnojivá a iné vstupy mohli byť kúpené na začiatku roka a tráva je v mnohých regiónoch ľahko dostupná, poľnohospodári pokračujú vo výrobe mlieka, aby boli schopní zaplatiť väčšiu časť svojich fixných nákladov, ktoré v prípade mnohých poľnohospodárov nie sú pokryté.

3.3. Spotrebiteľské ceny v porovnaní s cenami poľnohospodárov

Prudký rast cien komodít v priebehu druhej polovice roka 2007 viedol k rýchlemu rastu výrobných cien mlieka a značnému zvýšeniu spotrebiteľských cien, ktoré dosiahli vrchol na jar 2008. Naopak výrazný pokles cien mlieka a mliečnych výrobkov od konca roka 2007 (-39 % v prípade masla, -49 % v prípade sušeného odstredeného mlieka, -18 % v prípade syrov, -31 % v prípade mlieka) spôsobil iba mierny pokles spotrebiteľských cien mlieka

a mliečnych výrobkov o približne 2 %. Neprispôsobenie spotrebiteľských cien tomuto poklesu cien zo závodu je ešte výraznejší, keď ho posudzujeme z dlhodobého hľadiska: kým ceny zo závodu väčšiny mliečnych výrobkov klesli v súčasnosti pod úroveň, ktorú mali pred prudkým rastom cien, spotrebiteľské ceny mliečnych výrobkov zostali naďalej na vysokej úrovni (vyše 14 % v porovnaní s obdobím pred zvýšením cien).

Mohlo by existovať viacero dôvodov, prečo spotrebiteľské ceny mlieka zostali stabilné, hoci sa ceny surového mlieka a ceny zo závodu znížili, keďže mlieko predstavuje iba jeden z nákladov v spotrebiteľskej cene mliečnych výrobkov. Rozsah, oneskorenie a asymetria v následnom prispôsobení spotrebiteľských cien mlieka a mliečnych výrobkov, ktoré sú v niektorých členských štátoch obzvlášť výrazné, jasne ukazujú, že dodávateľský reťazec mlieka a mliečnych výrobkov v EÚ nefunguje efektívne. To, že spotrebitelia nemôžu využívať nižšie ceny, obmedzuje rozvoj dopytu po mliečnych výrobkoch, čím sa oslabuje sila a rýchlosť oživenia odvetvia mlieka a mliečnych výrobkov. Táto situácia takisto vyvoláva vážne obavy týkajúce sa rozdelenia pridanej hodnoty v reťazci medzi poľnohospodárov, podniky spracúvajúce mlieko, mliekarenský priemysel a maloobchodníkov.

Graf 2 Vývoj cenového indexu na rôznych stupňoch dodávateľského reťazca mlieka a mliečnych výrobkov v EÚ (januára 2000 = 100)

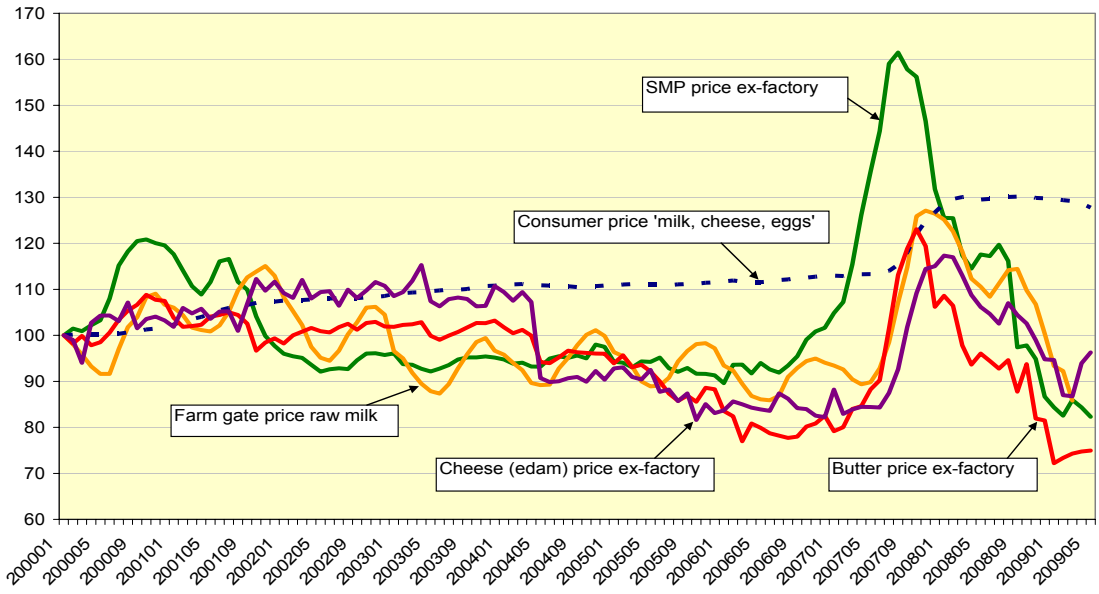

Pozn.: Spotrebiteľské ceny v kategórii „mlieko, syry a vajcia“ nezahŕňajú spotrebiteľské ceny masla.

Zdá sa, že na zvýšenie konkurencieschopnosti, zmiernenie pádu výrobných cien a zabezpečenie toho, aby koneční spotrebitelia pocítili zmeny cien, je potrebné zvýšiť účinnosť a efektívnosť dodávateľského reťazca mlieka a mliečnych výrobkov. To bude závisieť od riešenia niektorých problémov, najmä nedostatku úplných a spoľahlivých údajov o cenách a rozpätiach v celom potravinovom reťazci. Väčšia transparentnosť, lepšie porozumenie rozdelenia pridanej hodnoty a premietnutia cien a jasnejší prehľad štrukturálnych faktorov by boli významným prvým krokom pri určení vhodných opatrení, ktoré by mohli prispieť k zlepšeniu efektívnosti dodávateľského reťazca mlieka a mliečnych výrobkov a zabezpečení spravodlivého výsledku pre každého účastníka (pozri bod 10). To by následne mohlo prispieť k posilneniu protiváhy dotknutých účastníkov.

3.4. Vývoj trhu v krátkodobom až dlhodobom meradle

Z krátkodobého hľadiska stále dominuje hospodárska kríza. Na výhľad pre trhy so syrmi a čerstvými mliečnymi výrobkami vplýva obmedzený dopyt v EÚ a vo svete a očakáva sa zníženie výroby v roku 2009 a v dôsledku mierneho oživenia dopytu minimálne zlepšenie v roku 2010. Keďže sa v krátkodobom meradle nepredpokladá dostatočné oživenie trhových cien v EÚ a vo svete, očakáva sa, že sa intervenčné zásoby mlieka a sušeného odstredeného mlieka budú naďalej hromadiť v rokoch 2009 a 2010. Okrem toho vývozné náhrady môžu zatiaľ prispievať k rovnováhe na trhu EÚ, hoci nízky svetový dopyt a silná konkurencia zo strany vývozcov s nízkymi cenami obmedzuje vývozný potenciál EÚ.

Očakáva sa, že strednodobý a dlhodobý výhľad pre trh s mliekom a mliečnymi výrobkami v EÚ zostane pozitívny vzhľadom na možné oživenie hospodárstva, čo by malo pomôcť podporovať rast dopytu po mliečnych výrobkoch s vyššou pridanou hodnotou.

4. STRANA DOPYTU

4.1. Opatrenia prijaté Komisiou: opatrenia na podporu trhu

Komisia si rýchlo uvedomila vážnosť situácie na trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami z dôvodu očakávaného sezónneho rastu dodávok mlieka v prvej polovici roka a rozhodla sa pre proaktívnu podpornú politiku:

a) Podpora na súkromné skladovanie masla začala na začiatku januára, dva mesiace skôr ako zvyčajne. Uplatňuje sa do 15. augusta a do 28. júna bolo uskladnených 105 800 ton, t. j. o 14 000 ton menej ako v roku 2008.

b) Vývozné náhrady boli 23. januára obnovené pre vývoz všetkých mliečnych výrobkov do obvyklých destinácií (v plnom súlade s medzinárodnými záväzkami EÚ). Od zavedenia náhrad bola EÚ schopná udržať vývoz na približne rovnakej úrovni ako predchádzajúci rok. V júni však došlo k podstatnému zníženiu dopytu po vývozných osvedčeniach, čo môže poukazovať na ďalšie oslabenie dopytu na svetovom trhu.

c) Intervenčný nákup masla a odstredeného sušeného mlieka začal 1. marca:

– Nakúpilo sa 81 900 ton masla, čo predstavuje približne 8 % výroby masla v mesiacoch január až jún. Nad stropom 30 000 ton, na ktorý sa vzťahuje pevná cena, boli prijaté ponuky až do 99,2 % pevnej referenčnej ceny 2 218 EUR/t.

– Nakúpilo sa 231 000 ton sušeného odstredeného mlieka, čo predstavuje približne 43,5 % výroby sušeného odstredeného mlieka v mesiacoch január až jún 2009. Nad stropom 109 000 ton, na ktorý sa vzťahuje pevná cena, boli prijaté ponuky až do maximálnej ceny 98,9 % pevnej referenčnej ceny 1 698 EUR/t. Platby sa takisto uskutočnili o dva až tri mesiace skôr.

Zásoby masla vo výške 81 900 ton zodpovedajú 1,1 % výroby mlieka v EÚ a zásoby sušeného odstredeného mlieka vo výške 203 000 ton zodpovedajú 1,8 % výroby mlieka v EÚ.

4.2. Vplyv na rozpočet

Odhadované celkové náklady na prijaté opatrenia sú doteraz približne 350 miliónov EUR. Väčšina týchto výdavkov nebola doteraz uhradená (napríklad v dôsledku oneskorenia vyplatenia náhrad po vydaní osvedčení). Odhadované celkové náklady na plánované opatrenia vrátane predĺženia intervencie (pozri bod 5) však predstavujú vyše 600 miliónov EUR.

4.3. Ďalšie opatrenia na podporu odbytu mliečnych výrobkov

a) Obchodné normy

Z vymedzení právnych predpisov Spoločenstva vyplýva, že mliečne výrobky (vrátane mlieka, masla, smotany, srvátky, jogurtu a syra) musia byť 100 %-ne na báze mlieka. Výskyt substitučných výrobkov na trhu, ako náhradka syra alebo zmrzliny, v ktorých je mliečny tuk nahradený rastlinnými olejmi, ďalej narušuje odbyt mliečnych výrobkov na trhu.

Pokiaľ ide o existujúce označenia mliečnych výrobkov, členské štáty musia prijímať proaktívne opatrenia na presadzovanie vymedzení mliečnych výrobkov s cieľom predchádzať ďalšiemu poškodzovaniu trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami.

b) Ďalšie opatrenia

Pokiaľ ide o školský mliečny program, tento program sa nedávno upravil: stal sa jednoduchší, rozšíril sa na stredné školy a vzťahuje sa na viacero výrobkov. Pokiaľ ide o uvedenú úpravu, prebiehajú diskusie s cieľom zatraktívniť tento program (napríklad pridaním výrobkov so 75 % obsahom mlieka a 25 % obsahom ovocia). Pokiaľ ide o sušené odstredené mlieko na skrmovanie, z analýzy vyplýva, že takáto podpora výroby nie je ekonomicky odôvodniteľná (ďalšie podrobnosti pozri v pracovnom dokumente útvarov Komisie).

5. ĎALŠIE OPATRENIA KOMISIE NA PODPORU POĽNOHOSPODÁROV VYRÁBAJÚCICH MLIEKO A MLIEČNE VÝROBKY A INÝCH POĽNOHOSPODÁROV

a) Preddavky na priame platby

Komisia umožní členským štátom, aby vyplatili až 70 % priamych platieb od 16. októbra namiesto od 1. decembra. Členské štáty môžu takisto udeliť štátnu pomoc *de minimis* alebo pôžičky za trhových podmienok, aby pomohli výrobcom mlieka pri problémoch s likviditou.

b) Propagácia

Na júlovom zasadnutí riadiaceho výboru Komisia navrhne ďalšie kolo programov na propagáciu mliečnych výrobkov na vnútornom trhu, ktoré sa predložia členským štátom do 30. septembra. Tie budú musieť poslať svoje pripomienky Komisii do 15. októbra a Komisia prijme rozhodnutia do 15. decembra (ďalšie podrobnosti pozri v pracovnom dokumente útvarov Komisie).

c) Intervencia

Dňa 13. júla Komisia predložila návrh, aby sa po auguste dočasne pokračovalo v intervenčných nákupoch masla a sušeného odstredeného mlieka v období rokov 2009/2010 a prípadne 2010/2011.

Intervenčné zásoby zostanú na sklade do obdobia, kým ich vnútorný alebo svetový trh bude schopný bez narušenia absorbovať.

d) Súkromné skladovanie

Súkromné skladovanie sa predĺži na obdobie po 15. auguste.

e) Náhrady

Komisia bude naďalej poskytovať vývozné náhrady na objektívnom základe tak dlho, ako to bude potrebné, a zohľadní pritom medzinárodné rokovania.

f) Štvrťročné správy

Komisia bude každý štvrťrok poskytovať Rade správu o trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami.

6. ROZPOČET SPP NA ROK 2010

Predbežný návrh rozpočtu na rok 2010 ponecháva teoretický manévrovací priestor vo výške 1 000 miliónov EUR na trhové opatrenia a priamu pomoc, avšak 300 miliónov EUR z tejto sumy musí v súlade so zásadou riadneho rozpočtového hospodárenia spadať pod čiastkový strop. Rada a Európsky parlament rozhodnú neskôr v priebehu tohto roka o konečnom rozpočte na rok 2010 a prijmú takisto rozhodnutie (ktoré nebolo doposiaľ prijaté) o financovaní vo výške 2 400 miliónov EUR v rámci Európskeho plánu na oživenie hospodárstva. V pláne na oživenie hospodárstva sa už uvádza, že dodatočných 420 miliónov EUR treba v roku 2010 vyhradiť v rozpočtovej položke 2 na rozvoj vidieka vrátane opatrení na reštrukturalizáciu odvetvia mlieka a mliečnych výrobkov.

Preto sa možnosť financovať nové opatrenia v odvetví mlieka a mliečnych výrobkov v rozpočtovom roku 2010 zdá byť dosť obmedzená. V rámci ročného rozpočtového postupu Komisia na jeseň samozrejme preskúma vplyv na rozpočet roka 2010 v opravnom liste k pozmeňujúcim poľnohospodárskym výdavkom. V rozpočtovom roku 2011 je manévrovací priestor takisto obmedzený, najmä v dôsledku postupného zavádzania priamej pomoci v štátoch EÚ-12.

7. OPATRENIA NA ZNÍŽENIE PONUKY

7.1. Zmeny kvót

Zmeny systému kvót by neboli v súlade s výsledkom preskúmania stavu SPP, keďže tieto záležitosti sa dôkladne prediskutovali pri jeho prerokovaní, kde sa vylúčili opatrenia ako napríklad 5 % zníženie kvót alebo zmrazenie zvyšovania kvót. Takéto opatrenia by nemali okamžitý účinok, keďže by sa pre oprávnené očakávania výrobcov nemohli uplatňovať pred novým kvótovým rokom, t. j. pred 1. aprílom 2010.

7.2. Správa kvót na úrovni jednotlivých výrobcov

Do systému kvót na mlieko a mliečne výrobky je už začlenená zásada subsidiarity, čím sa členským štátom umožňuje spravovať vnútroštátne kvóty na základe objektívnych kritérií a ich osobitných potrieb a štruktúr (pozri pracovný dokument útvarov Komisie).

Pokiaľ ide o uplatňovanie kvót na individuálnej úrovni podľa súčasných právnych predpisov Spoločenstva, nastávajú dve situácie:

1) Ak sa prekročí vnútroštátna kvóta, členské štáty môžu prebytok príspevkov zaplatených výrobcami využiť na financovanie dobrovoľného ukončenia výroby mlieka alebo ho prerozdeliť prioritným skupinám, avšak

2) ak sa vnútroštátna kvóta neprekročí, preddavky vybrané členskými štátmi sa vrátia jednotlivým výrobcom.

Možnosťou by bolo dočasne umožniť členským štátom, aby aj v druhom prípade využili vybrané preddavky. Tým by sa členským štátom umožnilo, aby obmedzili výrobu prostredníctvom penalizácie tých výrobcov, ktorí prekročia svoje individuálne kvóty, v prospech reštrukturalizácie odvetvia mlieka a mliečnych výrobkov. Komisia zváži, ako túto možnosť uskutočniť čo najefektívnejšie.

7.3. Program zabitia kráv v EÚ

Najpriamejší spôsob, ako znížiť ponuku, je eliminovať výrobu pred jej uskutočnením, a to tým, že sa zníži počet kráv (nemusí ísť nevyhnutne o celé stáda). Okamžitý účinok však možno dosiahnuť iba zabitím kráv s využitím dotácie EÚ. Vynaloženie peňazí daňových poplatníkov na takéto opatrenie by však bolo ťažké odôvodniť. (Ďalšie podrobnosti pozri v pracovnom dokumente útvarov Komisie)

8. OPATRENIA NA PODPORU PRÍJMU

8.1. Zvýšenie intervenčných cien

Súčasné trhové ceny dosiahli po prvýkrát od roku 2003 nižšiu intervenčnú cenovú úroveň, o ktorej sa rozhodlo v rámci Agendy 2000 a reformy z roku 2003. Zvýšenie intervenčných cien však nie je predstaviteľné. Takáto politika by znamenala zvrátenie posledných 15 rokov reforiem SPP, ktorej cieľom bola orientácia na trh a zabezpečenie toho, aby znížené intervenčné ceny mali funkciu záchrannej siete v prípade výnimočných okolností a aby neboli stálou charakteristikou trhu. Určite by to nebolo v súlade s preskúmaním stavu SPP, keďže by sa tým zvýšili hodnoty kvót, čo je v protiklade s cieľom znižovať tieto hodnoty s blížiacim sa skončením kvót.

Ďalej by to predstavovalo politický, ako aj praktický problém, keďže poľnohospodári vyrábajúci mlieko a mliečne výrobky dostali oddelenú platbu (3,5 c/kg) na základe znížených intervenčných cien. Sumy získané ako oddelené platby nemožno vrátiť, keďže mnoho poľnohospodárov skončilo mliekarenskú výrobu od roku 2004 až po súčasnosť a prémia na mliečne výrobky je zahrnutá do jednotnej platby pre poľnohospodárske subjekty.

8.2. Prerozdelenie priamej pomoci – osobitná podpora

Ustanovenia článku 68 nariadenia (ES) č. 73/2009 umožňujú určitý stupeň prerozdelenia priamych platieb medzi poľnohospodármi, odvetviami a regiónmi v rámci členského štátu. Členské štáty môžu zaviesť programy na zlepšenie kvality a odbytu poľnohospodárskych výrobkov a na zlepšenie životného prostredia alebo životných podmienok zvierat. V záujme zmiernenia dôsledkov postupného rušenia mliečnych kvót môžu členské štáty zaviesť osobitnú pomoc pre citlivé oblasti alebo citlivé formy poľnohospodárstva v rámci odvetvia mlieka a mliečnych výrobkov.

Členské štáty majú možnosť uplatňovať oddelené opatrenia (udelenie nových platobných nárokov v rámci režimu jednotnej platby alebo zvyšovanie ich hodnoty) v oblastiach využívajúcich programy reštrukturalizácie alebo rozvoja, a to do výšky 10 % finančných prostriedkov na režim jednotnej platby a režim jednotnej platby na plochu, čo predstavuje približne 4 000 miliónov EUR.

V rámci tohto limitu 10 % možno 3,5 % viazať, čo predstavuje približne 1 400 miliónov EUR.

Členské štáty musia rozhodnúť o osobitnej podpore na rok 2010 do 1. augusta 2009. Avšak členské štáty, ktoré chcú uplatňovať osobitnú podporu od roku 2011, sa pre ňu môžu rozhodnúť do 1. augusta 2010. Nariadenie Rady umožňuje členským štátom, aby upravili svoje rozhodnutia do 1. augusta 2011. V prípade, že sa objavia ťažkosti, možno zvážiť zvýšenie flexibility týchto ustanovení.

Preskúmaním stavu SPP sa takisto rozšíril rozsah štátnej pomoci na poľnohospodárov vyrábajúcich mlieko a mliečne výrobky. S cieľom predísť zníženiu platieb poľnohospodárom viac, ako je to potrebné, môžu členské štáty financovať až 55 % v rámci limitu 3,5 % prostredníctvom osobitnej štátnej pomoci určenej poľnohospodárom vyrábajúcim mlieko a mliečne výrobky.

8.3. Štátna pomoc

V dôsledku finančnej krízy majú poľnohospodári väčšie problémy získať úver. Dočasný rámec pre opatrenia štátnej pomoci na podporu prístupu k financiám stanovuje, že do 31. decembra 2010 možno podnikom udeliť pomoc nepresahujúcu hotovostný grant 500 000 EUR, avšak v súčasnosti sa nevzťahuje na poľnohospodárskych prvovýrobcov. Z tejto sumy treba odpočítať každú pomoc *de minimis*, ktorú jednotlivé podniky získali od začiatku roka 2008. Vzhľadom na výnimočné a prechodné finančné problémy súvisiace s finančnou krízou by sa mohla preskúmať úprava, ktorou by sa poskytla podobná možnosť pre poľnohospodárov, ale v podstatne nižšej miere, aby sa predišlo narušeniu hospodárskej súťaže v poľnohospodárskom odvetví.

Zmenením bodu 4.2.2 dočasného rámca by sa mohla zaviesť samostatná obmedzená suma pomoci pre poľnohospodárov. Suma 15 000 EUR by mohla byť primeraná, aby sa obmedzilo narušenie hospodárskej súťaže medzi poľnohospodárskymi podnikmi v rôznych členských štátoch. Predstavovalo by to prínos pre všetkých výrobcov, nie iba výrobcov mlieka a mliečnych výrobkov. Pre úpravu dočasného rámca a následné schválenie vnútroštátnych schém pomoci oznámených Komisii podľa článku 87 ods. 3 písm. b) zmluvy by bolo možné využiť skrátené konanie.

(Ďalšie podrobnosti pozri v pracovnom dokumente útvarov Komisie)

9. REŠTRUKTURALIZÁCIA ODVETVIA MLIEKA A MLIEČNYCH VÝROBKOV

SPP má k dispozícii viacero nástrojov na podporu reštrukturalizácie odvetvia mlieka a mliečnych výrobkov. Členské štáty ich majú k dispozícii ako jednu z možností.

9.1. Rozvoj vidieka

Cieľom politiky rozvoja vidieka nie je ponúknuť okamžitú podporu príjmov, ale poskytnúť možnosti podpory poľnohospodárov vyrábajúcich mlieko a mliečne výrobky, aby sa stali konkurencieschopnejšími a možnosti zachovania výroby mlieka v regiónoch, kde má výroba mlieka a mliečnych výrobkov tradíciu a kde prispieva k zachovaniu krajiny.

Finančné prostriedky EÚ na rozvoj vidieka v rokoch 2007 – 2013 predstavujú 91,3 miliardy EUR a ďalších 70 miliárd EUR predstavuje vnútroštátna verejná podpora. Preskúmanie stavu SPP a balík opatrení na hospodársku obnovu pridali ďalších 4,2 miliardy EUR určených na riešenie nových úloh. „Reštrukturalizácia odvetvia mlieka a mliečnych výrobkov“ bola označená ako jedna z nových úloh.

Medzi možnosti výrobcov mlieka a mliečnych výrobkov v rámci rozvoja vidieka patria:

– investičná podpora, napríklad na zlepšenie účinnosti výroby mlieka alebo lepšie životné podmienky zvierat,

– platby pre poľnohospodárov vyrábajúcich mlieko a mliečne výrobky v znevýhodnených oblastiach,

– podpora foriem výroby mlieka a mliečnych výrobkov, ktoré sú šetrné k životnému prostrediu, akými sú napríklad ekologická výroba, hospodárenie s pasienkami s nižším využívaním hnojív alebo hospodárenie s horskými pasienkami,

– podpora osobitných postupov chovu dobytka, ktoré zlepšujú životné podmienky zvierat, napríklad prémie na pastvu,

– podpora diverzifikácie ich činností, napr. podpora predajní v poľnohospodárskych podnikoch alebo výroba energie z obnoviteľných zdrojov,

– podpora pre poľnohospodárov vyrábajúcich mlieko a mliečne výrobky, ktorí by chceli opustiť toto odvetvie vrátane prípadného predčasného dôchodku.

Okrem toho ako ďalší prvok reštrukturalizácie odvetvia mlieka a mliečnych výrobkov mohli členské štáty podporiť vytváranie silných organizácií výrobcov v tomto odvetví.

9.2. Ďalšie reštrukturalizačné opatrenia

Ako je uvedené v bode 8.2, reštrukturalizáciu v odvetví mlieka a mliečnych výrobkov možno takisto podporiť udelením osobitnej podpory podľa článku 68. Dočasný rámec pre opatrenia štátnej pomoci na podporu prístupu k financiám stanovuje na obdobie do konca roka 2010 ďalšie nástroje pomoci (najmä subvencované úrokové sadzby a záruky na pôžičky), ktoré možno využiť na stimuláciu reštrukturalizačného procesu. Okrem toho, ako je uvedené v bode

7.2, členské štáty môžu využiť prebytok na financovanie dobrovoľného ukončenia výroby mlieka alebo ho prerozdeliť prioritným skupinám.

10. TRANSPARENTNOSŤ TRHU A HOSPODÁRSKA SÚŤAŽ

Vyššie uvedená analýza trhu zdôrazňuje súčasné obavy týkajúce sa premietnutia cien a rozdelenia pridanej hodnoty v odvetví mlieka a mliečnych výrobkov medzi výrobcami, spracovávateľmi a maloobchodníkmi. Najlepším spôsobom ako riešiť takéto obavy by bolo účinné a efektívne fungovanie dodávateľského reťazca, najmä zvýšením transparentnosti trhu a podporou spravodlivejšieho fungovania trhu. Orgány pre hospodársku súťaž na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni by mali zostať ostražité a mali by účinne spolupracovať s cieľom riešiť prípadné postupy obmedzujúce hospodársku súťaž, ktoré by mohli ovplyvniť trhy s mliekom a mliečnymi výrobkami. Mala by sa poskytnúť aktívna podpora poľnohospodárom, aby spolupracovali na zlepšení efektívnosti svojich činností zvýšením úspor z rozsahu a ponuky. Tým by sa prispelo k zvýšeniu ich protiváhy voči väčším spracovávateľom a maloobchodníkom. Dialóg medzi všetkými účastníkmi v rámci potravinového reťazca by sa mohol takisto ďalej stimulovať napríklad prípadným prijatím celoeurópskeho etického kódexu, ako to odporúča skupina na vysokej úrovni pre konkurencieschopnosť poľnohospodársko-potravinárskeho priemyslu. Nemožno však zavádzať opatrenia obmedzujúce hospodársku súťaž, ako je určovanie cien a obmedzovanie výroby, ktoré vedú k tvorbe kartelov, vnútroštátnemu označovaniu výrobkov alebo požiadavkám na vnútroštátny pôvod.

10.1. Transparentnosť trhu

Komisia vykonáva plán, ktorý navrhla vo svojom oznámení o cenách potravín v Európe. Konečná správa sa očakáva na konci roka 2009 a bude zahŕňať analýzu potravinového reťazca v odvetví mlieka a mliečnych výrobkov a v odvetví bravčového mäsa.

Bez toho, aby sme vopred poznali jej presný obsah, je potrebné poznamenať, že transparentnejšie informácie o cenách môžu uľahčiť presadzovanie právnych predpisov v oblasti hospodárskej súťaže a výber spotrebiteľom. Mohol by sa zriadiť stály celoeurópsky systém na monitorovanie cien potravín s porovnateľnými informáciami o cenách a kvalite na výrobnej, spracovateľskej a maloobchodnej úrovni, ako je to uvedené v pláne. Ten by mal zahrnovať všetky odvetvia, nie iba odvetvie mlieka a mliečnych výrobkov, a súčasne využívať mechanizmy štatistického vykazovania, ktoré používa Eurostat.

Medzitým sa nezdá, že by bolo vhodné, aby každý členský štát oznamoval Eurostatu údaje o cenách (v rozsahu v akom v súčasnosti zbiera takéto údaje) tým, že vytvorí systémy *ad hoc* v odvetví mlieka a mliečnych výrobkov. Členské štáty by však mohli posilniť svoje vlastné štatistické útvary, aby zozbierali úplnejšie údaje na všetkých úrovniach potravinového reťazca.

10.2. Hospodárska súťaž

Komisia pod vedením Generálneho riaditeľstva pre hospodársku súťaž preskúmava potenciál praktík obmedzujúcich hospodársku súťaž v potravinovom reťazci, najmä v odvetví mlieka a mliečnych výrobkov. Politika hospodárskej súťaže zohráva kľúčovú úlohu v tom, aby sa zachovávali rovnaké podmienky pre všetkých a zabezpečilo sa, aby hospodárska súťaž nebola v odvetví narušená. Ak Komisia zistí, že hospodárska súťaž nefunguje, bez váhania využije

všetky svoje právomoci, ktoré jej vyplývajú zo zmluvy. Vnútroštátne orgány pre hospodársku súťaž majú podobné právomoci a musia zohrávať rovnako dôležitú úlohu pri uplatňovaní právnych predpisov v oblasti hospodárskej súťaže v dôsledku osobitostí vnútroštátnych trhov. Spolupráca a výmena najlepšej praxe medzi týmito útvarmi bude preto posilnená intenzívnejším dialógom v rámci Európskej siete pre hospodársku súťaž a ďalšími neformálnymi diskusiami. Podskupina pre potraviny v rámci Európskej siete pre hospodársku súťaž bola na zasadnutí, ktoré sa konalo na začiatku júla, vyzvaná, aby uskutočnila zrýchlený prieskum trhov s mliekom a mliečnymi výrobkami s cieľom stimulovať a koordinovať súbežné monitorovanie a zber údajov vykonávané príslušnými vnútroštátnymi orgánmi pre hospodársku súťaž. Na tento účel bude vytvorená pracovná skupina.

Aj účastníci trhu by sa mali snažiť zlepšiť jeho efektívnosť. Mnoho poľnohospodárov vyrábajúcich mlieko a mliečne výrobky sa už zapája do spracovateľských družstiev, ktoré by mohli hľadať lepšie spôsoby, ako prispôsobiť ponuku mlieka svojich členov súčasnému aj budúcemu dopytu. Poľnohospodári vyrábajúci mlieko a mliečne výrobky by takisto mohli účinnejšie spolupracovať prostredníctvom organizácií výrobcov s cieľom zvýšiť ich protiváhu voči spracovávateľom a maloobchodníkom.

Medziodvetvové organizácie zapájajúce všetkých účastníkov mliečneho potravinového reťazca by mohli takisto posilniť užitočný dialóg medzi všetkými účastníkmi, ktorí sú aktívni na trhoch s mliekom a mliečnymi výrobkami. Takéto iniciatívy však naďalej podliehajú obmedzeniam a podmienkam stanoveným v právnych predpisoch v oblasti hospodárskej súťaže uplatňujúcim sa na poľnohospodárske odvetvie a bolo by bezprecedentné a veľmi nežiaduce umožniť v akomkoľvek odvetví praktiky obmedzujúce hospodársku súťaž.

Komisia vo svojom oznámení o monitorovaní maloobchodného odvetvia takisto preskúmava najlepšiu prax v rámci členských štátov, pokiaľ ide o zmluvné vzťahy medzi dodávateľmi a maloobchodníkmi. To by malo umožniť určiť prostriedky na zlepšenie zmluvných podmienok a zvýšenie ich transparentnosti napríklad medzi poľnohospodárskymi družstvami a maloobchodným odvetvím.

Členské štáty by mohli využiť možnosti vyplývajúce z právnych predpisov Spoločenstva na podporu vytvárania organizácií výrobcov v odvetví mlieka a mliečnych výrobkov. Ďalšou etapou by bolo udelenie osobitnej finančnej pomoci na prevádzkové náklady organizácií výrobcov alebo odbytových organizácií:

– na úrovni Spoločenstva by boli potrebné právne predpisy Rady a dodatočné finančné zdroje. Finančné prostriedky pre organizácie v odvetví olivového oleja a chmeľu sa pôvodne získali z priamych platieb v týchto odvetviach. Existuje osobitný rozpočet pre odvetvie ovocia a zeleniny, v ktorom je každá podpora špecifická pre jednotlivé odvetvia vyplatená prostredníctvom operačných programov organizácií výrobcov. Právne predpisy týkajúce sa priamych platieb povoľujú takúto pomoc iba v obmedzených prípadoch, aj keď ide o opatrenia osobitnej podpory, keďže pomoc musí byť vyplatená priamo poľnohospodárom a nie organizáciám výrobcov,

– na vnútroštátnej úrovni to možno uskutočniť schválením štátnej pomoci. Podpora na začatie činnosti pre skupiny výrobcov na obdobie 5 rokov v celkovej výške 400 000 EUR je už povolená na základe nariadenia o skupinovej výnimke v poľnohospodárstve a usmernení pre štátnu pomoc v poľnohospodárstve. Tieto pravidlá by sa mohli zmeniť tak, aby umožňovali dlhodobejšiu pomoc a/alebo vyššie sumy.

11. ZÁVEREČNÉ POZNÁMKY

Komisia sa zaviazala pokračovať v poskytovaní podpory poľnohospodárom vyrábajúcim mlieko a mliečne výrobky a v stabilizovaní trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami pomocou prostriedkov, ktoré má k dispozícii.

Prehľad navrhnutých opatrení ukazuje, že členské štáty majú k dispozícii značný počet nástrojov, aby zlepšili situáciu, pomohli pri reštrukturalizačnom procese a v súvislosti s odstránením kvót 1. apríla 2015 prispeli k hladkému prechodu v prípade odvetvia mlieka a mliečnych výrobkov.

Európska rada požiadala o rôzne možnosti stabilizácie trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami, pri ktorých by sa zohľadnili výsledky preskúmania stavu SPP, čím by sa vylúčili zmeny politiky v odvetví mlieka a mliečnych výrobkov zapríčinené krátkodobými ťažkosťami.

Spochybnenie tejto politiky by viedlo iba k neistote, oddialeniu reštrukturalizačného procesu a nepomohlo by mnohým výrobcom mlieka a mliečnych výrobkov, ktorí potrebujú pri svojom plánovaní budúcnosti jasné usmernenie. Je teda potrebné udržiavať stabilný kurz a nestrácať zo zreteľa dlhodobé hľadisko.